

MUDDATIDA TUG‘ILGAN YANGI CHAQALOQLARDA TUG‘MA YURAK NUQSONLARINING ERTA NEONATAL DIAGNOSTIKASI

Isoqov Nuriddin

Namangan shahar Tug‘ruqxonasi

Annotatsiya: *Mazkur tezisda muddatida tug‘ilgan yangi chaqaloqlarda tug‘ma yurak nuqsonlarining erta neonatal diagnostikasi masalalari o‘rganilgan. Tadqiqotning maqsadi yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda tug‘ma yurak nuqsonlarini klinik va instrumental usullar yordamida erta aniqlash imkoniyatlarini baholashdan iborat. Tadqiqot davomida neonatal davrda uchraydigan asosiy klinik belgilar, jumladan sianoz, nafas yetishmovchiligi, yurak shovqinlari va gemodinamik buzilishlarning diagnostik ahamiyati tahlil qilindi. Shuningdek, exokardiografiya, pulsoksimetriya va ultratovush tekshiruvining tug‘ma yurak nuqsonlarini aniqlashdagi samaradorligi baholandi. Olingan natijalar erta neonatal diagnostika og‘ir yurak nuqsonlarini o‘z vaqtida aniqlash, neonatal asoratlar xavfini kamaytirish hamda yangi tug‘ilgan chaqaloqlarga ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko‘rsatish samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatdi. Prenatal va postnatal diagnostika tizimlarini uzviy tashkil etish tug‘ma yurak nuqsonlari bilan bog‘liq perinatal xavflarni kamaytirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *tug‘ma yurak nuqsonlari, neonatal diagnostika, yangi tug‘ilgan chaqaloqlar, exokardiografiya, pulsoksimetriya, neonatal davr, prenatal skrining, klinik diagnostika, yurak patologiyasi, perinatal xavf omillari.*

Kirish: Tug‘ma yurak nuqsonlari yangi tug‘ilgan chaqaloqlar orasida uchraydigan eng muhim tug‘ma patologiyalardan biri bo‘lib, ular neonatal davrda nafas yetishmovchiligi, sianoz, yurak yetishmovchiligi va gemodinamik buzilishlar bilan namoyon bo‘lishi mumkin. Muddatida tug‘ilgan chaqaloqlarda bunday nuqsonlarning ayrim shakllari dastlabki soat va kunlarda yaqqol klinik belgilar bermasligi sababli ularni erta aniqlash neonatologik amaliyotda alohida ahamiyat kasb etadi.

Erta neonatal davrda tug‘ma yurak nuqsonlarini aniqlash chaqaloq hayotini saqlab qolish, og‘ir asoratlarning oldini olish va zarur hollarda ixtisoslashtirilgan kardiologik yoki kardiojarrohlik yordamiga o‘z vaqtida yo‘naltirish imkonini beradi. Klinik ko‘rik, yurak auskultatsiyasi, pulsoksimetriya, exokardiografiya va ultratovush tekshiruvlari ushbu patologiyalarni aniqlashda asosiy diagnostik vositalar hisoblanadi.

Shu jihatdan muddatida tug‘ilgan yangi chaqaloqlarda tug‘ma yurak nuqsonlarining erta neonatal diagnostikasini o‘rganish perinatal tibbiyot va neonatologiya uchun dolzarb masala hisoblanadi. Mazkur tezisda tug‘ma yurak nuqsonlarini erta aniqlashda klinik va instrumental diagnostika usullarining ahamiyati tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Muddatida tug‘ilgan yangi chaqaloqlarda tug‘ma yurak nuqsonlarini erta aniqlash neonatal davrda hayot uchun xavfli holatlarning oldini olishda muhim ahamiyatga

ega. Tug‘ma yurak nuqsonlari yurak kameralari, klapanlari, yirik qon tomirlari yoki septal tuzilmalarining embrional rivojlanish jarayonida noto‘g‘ri shakllanishi natijasida yuzaga keladi. Ushbu patologiyalar klinik jihatdan turlicha kechadi: ayrimlari yengil shaklda bo‘lib, dastlabki davrda deyarli belgisiz kechishi mumkin, boshqalari esa chaqaloq tug‘ilganidan keyingi ilk soatlarda og‘ir gemodinamik buzilishlar, sianoz va nafas yetishmovchiligi bilan namoyon bo‘ladi.

Muddatida tug‘ilgan chaqaloqlarda tug‘ma yurak nuqsonlarini aniqlashda birinchi bosqich klinik ko‘rik hisoblanadi. Neonatolog chaqaloqning umumiy holati, teri rangi, nafas olish soni, yurak urish chastotasi, emish faolligi, mushak tonusi va periferik perfuziyasini baholaydi. Ayniqsa lab, til va tirnoq uchlarida ko‘karish, terining oqarishi, sovuq ekstremitalar, emishda tez charchash, ko‘p terlash, bezovtalik yoki sustlik kabi belgilar yurak-qon tomir tizimi patologiyasiga shubha uyg‘otadi.

Yurak auskultatsiyasi tug‘ma yurak nuqsonlarini aniqlashda muhim klinik usullardan biridir. Yurak shovqinlari, tonlarning bo‘g‘iqlashishi, ritm buzilishlari yoki yurak urishining me‘yordan tezlashishi diagnostik ahamiyatga ega bo‘lishi mumkin. Biroq shuni alohida ta‘kidlash kerakki, barcha tug‘ma yurak nuqsonlarida ham dastlabki neonatal davrda shovqin eshitilavermaydi. Ayrim kritik yurak nuqsonlarida arterial yo‘l ochiq bo‘lgan davrda qon aylanishi vaqtincha kompensatsiyalanib turishi sababli klinik belgilar kechroq namoyon bo‘lishi mumkin.

Erta neonatal davrda sianoz tug‘ma yurak nuqsonlarining muhim klinik belgilaridan biri hisoblanadi. Sianoz markaziy va periferik shaklda namoyon bo‘lishi mumkin. Markaziy sianoz, ayniqsa kislorod berilganda ham to‘liq bartaraf bo‘lmasa, yurak ichidagi qon aralashuvi yoki katta qon aylanish tizimidagi murakkab gemodinamik buzilishlardan dalolat berishi mumkin. Shu sababli sianozli chaqaloqlarda nafas tizimi kasalliklari bilan bir qatorda tug‘ma yurak nuqsonlari ham differensial diagnostika qilinishi zarur.

Pulsoksimetriya kritik tug‘ma yurak nuqsonlarini erta aniqlashda amaliy jihatdan qulay va samarali skrining usuli hisoblanadi. Ushbu tekshiruv chaqaloq qonining kislorod bilan to‘yinganlik darajasini baholash imkonini beradi. Odatda o‘ng qo‘l va oyoqda saturatsiya ko‘rsatkichlarini solishtirish tavsiya etiladi. O‘ng qo‘l preduktal, oyoq esa postduktal saturatsiyani aks ettiradi. Ushbu ko‘rsatkichlar orasidagi farq yoki umumiy saturatsiyaning past bo‘lishi yurak-qon tomir tizimidagi muhim patologiyalarga shubha tug‘diradi.

Pulsoksimetriyaning afzalligi uning invaziv emasligi, chaqaloqqa og‘riq yetkazmasligi, tez bajarilishi va keng amaliyotda qo‘llash imkoniyati bilan belgilanadi. Biroq bu usul ham yakuniy tashxis qo‘ymaydi. U faqat xavfli holatlarni erta aniqlash va keyingi chuqurlashtirilgan tekshiruvlarga yo‘naltirish uchun xizmat qiladi. Shuning uchun pulsoksimetriya natijalari klinik ko‘rik va boshqa instrumental tekshiruvlar bilan birgalikda baholanishi kerak.

Exokardiografiya tug‘ma yurak nuqsonlarini aniqlashda asosiy va eng ishonchli instrumental diagnostika usullaridan biridir. Ushbu tekshiruv yordamida yurak bo‘lmachalari, qorinchalari, klapanlar, septal tuzilmalar, yirik qon tomirlar va qon oqimi

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

yoʻnalishi baholanadi. Exokardiografiya qorincha va boʻlmachalararo toʻsiq nuqsonlari, ochiq arterial yoʻl, aorta koarktatsiyasi, Fallo tetradasi, katta tomirlar transpozitsiyasi, oʻpka arteriyasi stenozi va boshqa murakkab yurak nuqsonlarini aniqlash imkonini beradi.

Exokardiografiya nafaqat yurak nuqsonining mavjudligini tasdiqlaydi, balki uning gemodinamik ahamiyatini ham baholaydi. Masalan, kichik septal nuqsonlar klinik jihatdan yengil kechishi mumkin, katta defektlar esa yurak yetishmovchiligi va oʻpka gipertenziyasi xavfini oshiradi. Shuning uchun exokardiografik baholash davolash taktikasini tanlashda, chaqaloqni kuzatuvga olishda yoki ixtisoslashgan markazga yoʻnaltirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Muddatida tugʻilgan chaqaloqlarda tugʻma yurak nuqsonlarining ayrim turlari hayotning dastlabki kunlarida arterial yoʻl yopilishi bilan ogʻir klinik holatga olib kelishi mumkin. Bunday nuqsonlar “duktusga bogʻliq” yurak nuqsonlari sifatida baholanadi. Ular vaqtida aniqlanmasa, chaqaloqda keskin sianoz, kollaps, metabolik asidoz va ogʻir yurak yetishmovchiligi rivojlanishi mumkin. Shu sababli erta diagnostika nafaqat tashxis qoʻyish, balki hayot uchun xavfli holatlarning oldini olish vositasi sifatida qaraladi.

Erta neonatal diagnostikada prenatal maʼlumotlarning oʻrni ham katta. Homiladorlik davrida fetal ultratovush tekshiruvida yurak tuzilmasiga oid shubhali belgilar aniqlangan boʻlsa, chaqaloq tugʻilganidan keyin alohida nazoratga olinishi kerak. Bunday chaqaloqlarda tugʻruqdan keyingi dastlabki soatlarda pediater-kardiolog koʻrigi, pulsoksimetriya va exokardiografiya oʻtkazilishi maqsadga muvofiq. Prenatal va postnatal diagnostika oʻrtasidagi uzviylik tugʻma yurak nuqsonlarini kech aniqlash xavfini kamaytiradi.

Tugʻma yurak nuqsonlarini aniqlashda differensial diagnostika ham muhimdir. Neonatal davrda sianoz va nafas yetishmovchiligi faqat yurak nuqsonlari bilan emas, balki respirator distress sindromi, pnevmoniya, mekonial aspiratsiya, persistirlovchi oʻpka gipertenziyasi, sepsis yoki metabolik buzilishlar bilan ham bogʻliq boʻlishi mumkin. Shu sababli chaqaloq holatini baholashda nafas tizimi, yurak-qon tomir tizimi va umumiy metabolik holat birgalikda tahlil qilinishi kerak.

Erta diagnostika natijalari chaqaloqqa koʻrsatiladigan tibbiy yordam taktikasini belgilaydi. Agar tugʻma yurak nuqsoni yengil boʻlsa, bola dinamik kuzatuvga olinadi va pediater-kardiolog nazoratida boʻladi. Ogʻir yoki kritik yurak nuqsonlari aniqlangan hollarda esa chaqaloqning gemodinamik holatini barqarorlashtirish, kislorod bilan taʼminlash, zarur infuzion va dori terapiyasini boshlash hamda ixtisoslashtirilgan kardiojarrohlik markaziga yoʻnaltirish zarur boʻladi.

Tibbiyot xodimlarining klinik hushyorligi tugʻma yurak nuqsonlarini erta aniqlashda hal qiluvchi omillardan biridir. Muddatida tugʻilgan chaqaloq tashqi koʻrinishidan sogʻlom boʻlsa ham, standart neonatal koʻrik toʻliq bajarilishi lozim. Har bir chaqaloqda yurak auskultatsiyasi, nafas olish soni, teri rangi, yurak urish chastotasi, periferik pulslar va

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

saturatsiya ko'rsatkichlari baholanishi kerak. Shubhali holatlarda instrumental tekshiruvlar kechiktirilmasligi lozim.

Tug'ma yurak nuqsonlarini erta aniqlash tizimli yondashuvni talab qiladi. Bu jarayonda akusher-ginekolog, neonatolog, ultratovush diagnostikasi mutaxassisi, pediater-kardiolog va zarur hollarda kardiojarroh hamkorlikda ishlashi kerak. Ayniqsa prenatal davrda shubha aniqlangan holatlarda tug'ruqni ixtisoslashgan perinatal markazda rejalashtirish chaqaloqqa tug'ilgandan keyin tezkor yordam ko'rsatish imkonini oshiradi.

Yangi tug'ilgan chaqaloqlarda tug'ma yurak nuqsonlarini erta aniqlash neonatal o'lim va og'ir asoratlar xavfini kamaytirishda muhim omil hisoblanadi. Erta tashxis qo'yilgan holatlarda chaqaloqning holatini barqarorlashtirish, zarur davo choralarini boshlash va davolash taktikasini to'g'ri tanlash imkoniyati yuqori bo'ladi. Kech aniqlangan yurak nuqsonlari esa gipoksiya, yurak yetishmovchiligi, o'sishdan orqada qolish va reanimatsion yordamga ehtiyojning ortishi bilan kechishi mumkin.

Umuman olganda, muddatida tug'ilgan yangi chaqaloqlarda tug'ma yurak nuqsonlarining erta neonatal diagnostikasi klinik va instrumental yondashuvlarning uzviy qo'llanilishiga asoslanadi. Klinik ko'rik, auskultatsiya, pulsoksimetriya, exokardiografiya va prenatal ma'lumotlarni kompleks baholash tug'ma yurak nuqsonlarini o'z vaqtida aniqlash imkonini beradi. Bu esa neonatal davrda asoratlarni kamaytirish, chaqaloq hayotini saqlab qolish va ixtisoslashtirilgan yordamni samarali tashkil etish uchun muhim tibbiy asos yaratadi.

Xulosa. Muddatida tug'ilgan yangi chaqaloqlarda tug'ma yurak nuqsonlarining erta neonatal diagnostikasi chaqaloq hayotini saqlab qolish va og'ir perinatal asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Klinik ko'rik, yurak auskultatsiyasi, pulsoksimetriya va exokardiografiya natijalarini kompleks baholash yurak nuqsonlarini erta aniqlash imkoniyatini oshiradi. Ayniqsa sianoz, nafas yetishmovchiligi, yurak shovqinlari, emishda charchash va saturatsiya pasayishi kabi belgilar mavjud bo'lgan chaqaloqlar chuqurlashtirilgan instrumental tekshiruvdan o'tkazilishi zarur.

Tug'ma yurak nuqsonlarining ayrim shakllari dastlabki neonatal davrda yashirin kechishi mumkinligi sababli muddatida tug'ilgan chaqaloqlarda standart neonatal skriningni tizimli tashkil etish muhimdir. Pulsoksimetriya skriningi va exokardiografik tekshiruvlardan o'z vaqtida foydalanish kritik yurak nuqsonlarini erta aniqlash, chaqaloqni ixtisoslashtirilgan kardiologik yoki kardiojarrohlik markaziga tezkor yo'naltirish hamda neonatal o'lim xavfini kamaytirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, prenatal ma'lumotlar, klinik belgilar va instrumental diagnostika natijalarini uzviy baholash muddatida tug'ilgan yangi chaqaloqlarda tug'ma yurak nuqsonlarini erta aniqlashning eng samarali yondashuvi hisoblanadi.

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. Neonatal yordam va perinatal skrining bo‘yicha klinik tavsiyalar. – Toshkent, 2022.
2. Rasulov Sh.A. Yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda yurak-qon tomir tizimi patologiyalarining klinik diagnostikasi // O‘zbekiston tibbiyot jurnali. – 2021. – №3. – B. 48–53.
3. Karimova D.Sh. Neonatal davrda tug‘ma yurak nuqsonlarini erta aniqlashning amaliy ahamiyati // Tibbiyotda yangi kun. – Toshkent, 2020. – №4. – B. 57–62.
4. Tursunova M.K. Perinatal diagnostika va chaqaloqlar salomatligini baholash mezonlari. – Toshkent: Tibbiyot, 2019.
5. Xudoyberdiyev B.R. Prenatal va neonatal diagnostika asoslari. – Toshkent: Fan, 2021.
6. Hoffman J.I.E., Kaplan S. The incidence of congenital heart disease // Journal of the American College of Cardiology. – 2002. – Vol. 39, №12. – P. 1890–1900.
7. Mahle W.T., Newburger J.W., Matherne G.P. et al. Role of pulse oximetry in examining newborns for congenital heart disease // Pediatrics. – 2009. – Vol. 124, №2. – P. 823–836.

